

РЕЦЕНЗИЯ

Рецензент: проф. д-р НАДЯ ЕНЧЕВА КОСТОВА,
научна специалност 05.02.07.: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ – Икономически университет - Варна

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол и анализ)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1321 от 04.12.2025г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Автор на дисертационния труд: Антония Георгиева Желева

Тема на дисертационния труд: „Възможности за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд може да се определи като изключително актуална, тъй като в условията на засилена глобализация на търговията и нарастваща динамика на международните икономически отношения, ролята на митническия контрол придобива все по-ключово значение за гарантиране на законосъобразността, фискалните интереси на държавата, както и сигурността и безопасността на обществото и в този контекст, усъвършенстването на технологията на последващия митнически контрол се явява необходима предпоставка за повишаване на неговата ефективност и ефикасност.

Дисертацията е в обем 219 страници, от които 15 стр. списък на използвани източници. Дисертационният труд съдържа едно приложение в обем от 9 стр., в което са оповестени въпросите, използвани в направеното анкетно проучване, насочено към служители в Агенция „Митници“. Обемът на дисертационния труд е съобразен със спецификата и широтата на изследваната тема.

Трудът е добре структуриран в увод, изложение в три глави, заключение, използвани източници, декларация за оригиналност и достоверност и приложение. В структурно отношение, обособените три глави са относително самостоятелни и балансирани.

Използвани са 122 броя източници. За по-добро онагледяване на изложението са създадени 13 таблици и 26 фигури, които илюстрират множество констатации, обобщения, изводи и заключения, до които е достигнал авторът.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Обектът, предметът, целта и задачите на дисертационния труд са ясно формулирани, определена е и изследователската му теза.

Обект на изследването е последващият митнически контрол и неговата роля за ограничаване на риска от измами.

Предмет на изследването в дисертационния труд е технологията на извършване на последващия митнически контрол в контекста на неговата роля като съществен елемент от цялостната система на митническия контрол.

Основната теза на дисертационния труд е, че уеднаквяването на технологията на последващия митнически контрол на национално и европейско равнище, както и прилагането на съвременни дигитални инструменти в този процес, ще способстват за преодоляването на значителна част от съществуващите предизвикателства пред митническия контролен процес.

Методологичният инструментариум на изследването включва: научен анализ, диалектичен метод, сравнителен, дескриптивен и корелационен анализ. За осигуряване на статистическа надеждност на данните е приложен коефициентът на контингентност (Cramér's V). Може да се каже, че приложените методи са подходящи спрямо формулираните обект, предмет, поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Докторант Антония Желева показва задълбочени познания относно същността на последващия митнически контрол като една от основните форми на контрол, насочена към гарантиране на правилното прилагане на митническите режими и процедури и спазване на митническото законодателство. В рамките на дисертационното изследване са изведени, анализирани и обосновани функциите на последващия митнически контрол, конкретните форми на неговото реализиране, както и са отграничени етапите на процеса по осъществяването му.

В дисертационния труд е изследвана технологията на последващия митнически контрол и на тази база са идентифицирани някои проблеми при реализиране на контролното въздействие. За изследване на съществени проблеми, докторант Антония Желева е провела практическо проучване като са изведени проблеми, обособени в две групи: произтичащи от организацията на митническата дейност и от самата дейност на митническата администрация. Предложени са насоки и възможности за тяхното редуциране с цел подобряване и усъвършенстване технологията митническия контрол.

В дисертационния труд са представени наблюдения и изводи, направени в резултат на целенасочена и коректна обработка на наличната информация, в т. ч. и чрез анализ на резултатите от проведеното анкетно проучване. Представени са показатели, получени в резултат на подходяща статистическа обработка на наличната информация, анализ и оценка на зависимости, които биха могли да се определят като адекватни, имайки предвид естеството на изходните данни и поставените цели и задачи.

На редица места е формулирано собствено определение и е изразено личното отношение на автора, което свидетелства за научна самостоятелност, критичен анализ на вижданията по дадения аспект на последващия контрол в митническата дейност. В изложението са показани и умения за обобщаване на ключови аспекти и за извеждане на изводи по редица въпроси относно митническия контрол.

В обобщен план може да се каже, че приложеният изследователски подход е подбран в съответствие със спецификата на изследваната проблематика, материята е представена ясно с необходимата мотивираност и аргументираност.

Считам, че дисертацията е написана на ясен и достъпен език, с познаване на нормативната уредба. Трудът е издържан в подходящ научен стил. Изложението е логически последователно и без установени повторения.

По мое мнение не се установяват данни за плагиатство, за неетично цитиране на чужди авторски трудове, за използване на идентични текстове в

различни разработки или за други нарушения на научната етика. Това е декларирано и от докторанта с представена декларация за оригиналност и достоверност.

Авторефератът последователно и ясно отразява съдържанието на дисертационния труд, като фокусира вниманието върху ключовите аспекти на изследването. В автореферата са поместени и справка за научните приноси, списък на публикациите на докторанта и справка за изпълнение на минималните национални изисквания по ППЗРАСРБ.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В изготвената от докторант Антония Желева справка за научните приноси на дисертационния труд са посочени общо четири приноса, обособени в две групи: приноси с научно-приложен и приноси с практико-приложен характер. Те съответстват на съдържанието на разработката и на постигнатите резултати от направеното изследване. Считам, че така формулирани, приносите биха могли да се приемат за постижения в научната работа на автора, тъй като биха били полезни в работата на митническата администрация в посока усъвършенстване технологията на последващия митнически контрол и установяване на добри и ефективни практики в контролната дейност.

По темата на дисертационния труд, дисертантът има участие в една колективна студия, една статия и два самостоятелни доклада, публикувани в научни издания. Всички публикации са свързани с митническата дейност и митническия контрол, от което може да се направи извод за последователност на научната работа на докторанта върху проблемите на митническия контрол.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Като критични бележки и препоръки бих отбелязала:

1. Както беше посочено по-горе, в увода е формулирана основната теза на дисертационния труд, че уеднаквяването на технологията на последващия митнически контрол на национално и европейско равнище, както и прилагането на съвременни дигитални инструменти в този процес, ще способстват за преодоляването на значителна част от съществуващите предизвикателства пред митническия контролен процес. По мое мнение трудно би могло да се постигне уеднаквяване на технологията на последващия митнически контрол. По-скоро следва да се търси хармонизиране и уеднаквяване на подходите към него.

2. Първа точка 1.1. на първа глава „Същност и правна рамка на последващия митнически контрол“ съдържа редица мнения на автори по същността на този контрол, но в крайна сметка не се вижда обобщение на характеристиката му (независимо от даденото авторово определение на стр.23). Това практически е направено в друга т.1.3., но ако се съди по нейното заглавие, акцентът трябва да е не същността, а функциите на последващия митнически контрол. Същевременно в т.1.1. в глава първа на дисертационния труд много бегло е застъпена правната му рамка (в обем от 3 страници – стр.20 - 22).

3. Във втора глава (т. 2.2.) при разглеждане на технологията на последващия митнически контрол са използвани шифри на счетоводни сметки. Считам, че при липсата на задължителен национален сметкоплан е удачно да се посочват само примерните им наименования.

4. В трета глава докторантът извежда проблеми, оказващи пряко влияние върху технологията на последващия митнически контрол, като едно от обобщенията, които прави е свързано с „липсата“ на дигитализирани и

автоматизирани контролни процедури. В известен смисъл би могло да се приеме, че това поражда противоречие с мненията на анкетиранията лица по отношение на степента на дигитализация. Ниското ниво на дигитализация на процесите в последващия митнически контрол е отчетено и в доклад на ЕК от 2024 г., но от формулираното обобщение се остава с впечатление за „пълно отсъствие“ на дигитализация.

Изрично следва да отбележа, че направените бележки имат препоръчителен характер и не поставят под съмнение постиженията на докторанта.

Във връзка с дисертационния труд си позволявам да задам следния въпрос към Антония Желева:

Разкриването на измами е част от приложното поле на последващия митнически контрол. Практиката показва постоянно обновяване на моделите и механизмите на измамно поведение. Предвид динамично променящата се технологична и бизнес среда, измамите търпят непрекъснати трансформации и тяхното разкриване изисква специфична професионална подготовка от страна на проверяващите митнически органи. В тази връзка счита ли докторантът, че митническите служители имат достатъчна компетентност за постигане на висока ефективност в борбата с измамите?

V. Обобщено заключение и становище

Рецензираният дисертационен труд представлява самостоятелно и завършено научно изследване. Изпълнени са поставената цел и задачи и е потвърдена формулираната в увода изследователска теза. Съдържанието на разработката показва уменията на дисертанта да използва достиженията на теорията и практиката, на база практическо проучване да анализира, констатира, оценява, да прави изводи и заключения, да предлага конкретни насоки за преодоляване на проблемите пред последващия митнически контрол и възможности за усъвършенстване на неговата технология.

От всички материали и документи, участващи в процедурата за защита може да се заключи, че Антония Желева има високо равнище на теоретична подготовка, умения и компетентности.

В резултат на направените оценки на научните достойнства на дисертационния труд „Възможности за усъвършенстване на технологията на последващия митнически контрол“ може да се твърди, че в него се съдържат резултати, представляващи научно-приложни приноси.

В заключение, в резултат на горепосочените оценки изразявам категорично мнение, че Научното жури може да присъди образователната и научната степен „доктор“ на Антония Георгиева Желева в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)“

Дата: 06.03.2026 г.

Рецензент:

(проф. д-р Надя Крстова)